

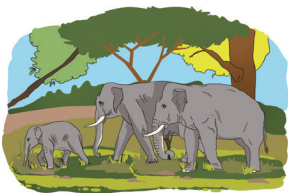
बिरुवाहरू र जीवजन्तु सँगै बस्छन्

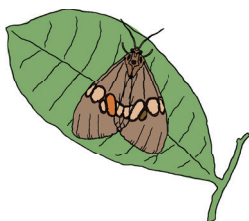
पाठ ४ मा हामीले थुप्रै बोटबिरुवाहरू देख्यौं। के तपाईंले याद गर्नुभएको छ कि जहाँ बोटबिरुवाहरू छन्, त्यहाँ जनावरहरू पनि हुन्छन्? ध्यानपूर्वक हेर्नुहोस् र तपाईंले देख्नुहुनेछ कि त्यहाँ धेरै जनावरहरू वरिपरि र बोटबिरुवाको मुनि पनि बस्दै गरेको पाउनुहुनेछ र बोटबिरुवाको मुनि पनि!

यहाँ बोटबिरुवाहरू सँगै बस्ने जनावरहरूको केही चित्रहरू छन्। तपाईंले यी मध्ये कुन जनावरहरूलाई चित्रहरूबाट चिन्नुहुन्छ? तपाईंले यी मध्ये कुन-कुनलाई पहिले देख्नुभएको थियो? यी मध्ये कुन जनावरहरू जमिनमुनि बस्छन्?

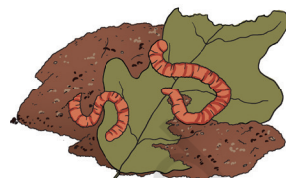
हात्ती घाँस खाँदै

पातमा आराम गरिरहेको कीरा

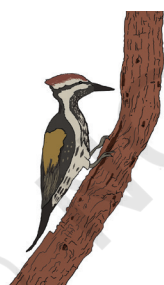
पात चबाउने झुसिलिकीरा

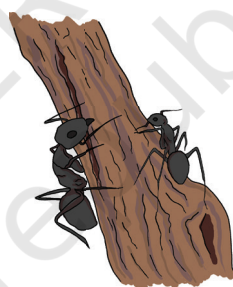
पात र माटोमा गँड्यौला

एउटा दर्जी चरा गाउँदै

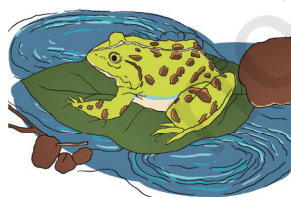
रूखको हाँगामा लाहँचे

कमिलाहरूले पातहरू प्रयोग गरेर आफ्नो गुँड बनाउँदछन्

एउटा पातमा रङ्गीचङ्गी दुर्गन्धित कीरा

पातमा बसेको भ्यागुता

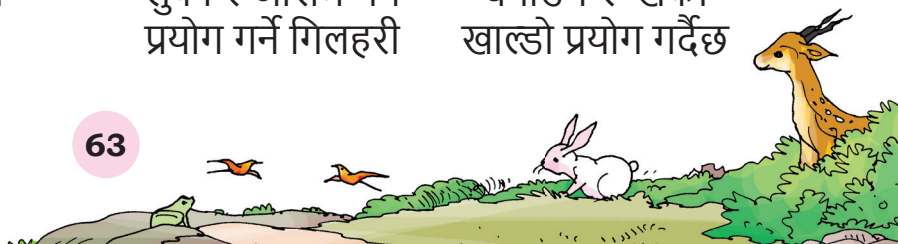
पातमा बसेको पुतली

रूखको खाल्डोमा लुक्न र आराम गर्न प्रयोग गर्ने गिलहरी

गुँडे चराले गुँड बनाउन रूखको खाल्डो प्रयोग गर्दछ

छलफल गर्नुहोस्

पृष्ठ ६३ मा देखाइएका जनावरहरू मध्ये के तपाईंले पहिले देख्नुभएको छ? तिनीहरूलाई कहाँ र कसरी देख्नुभयो वर्णन गर्नुहोस्। यी जनावरहरू कति साना वा ठूला छन् भनेर देखाउन को लागि आफ्नो औंला, हात र पखुरा प्रयोग गर्नुहोस्!

यी जनावरहरू किन बोटबिरुवाको नजिक बस्न छनौट रुचाउँछन्?

माटोमा जीवन

एउटा बिरुवाको छेउमा माटोमा उभिनुहोस्। यदि तपाईं आरामदायक हुनुहुन्छ भने, तपाईंको जुत्ता हटाउनुहोस्।

तपाईंको खुट्टामुनिको माटोको रङ कस्तो छ?

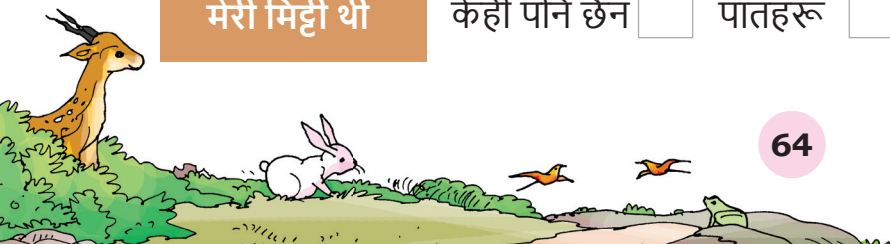

गतिविधि १

आफ्नो हातले आफ्नो बिरुवा मित्र नजिकै को अलिकति माटो लिनुहोस्।

- यो कस्तो देखिन्छ र महसुस हुन्छ?
- के यो सुख्खा, ओसिलो, खस्रो, चिल्लो, कडा वा दानेदार छ?
- के तपाईंले माटोमा कुनै पात वा कीराहरू फेला पार्नुभयो?
- अब यो माटो सुँघ्नुहोस् र सम्झनुहोस्।

मेरो माटो महसुस भयो	खस्रो ☐	चिल्लो ☐	कडा ☐	दानेदार ☐
मेरी मिट्टी थो	केही पनि छैन ☐	पातहरू ☐	स-साना ढुङ्गाहरू ☐	कीराहरू ☐

वर्षा को एक दिन पछि माथिको गतिविधि दोहोर्‍याउनुहोस्। एउटै ठाउँबाट माटो टिप्न नबिर्सनुहोस्। के तपाईंले माटोको रूप, अनुभूति र गन्धमा कुनै भिन्नता पाउनुभयो?

अर्को ठाउँबाट, जहाँ कुनै पनि बिरुवा छैन, थोरै माटो उठाउनुहोस्। के यो तपाईंले पहिले सङ्कलन गर्नुभएको माटोभन्दा फरक छ? कुन तरिकामा?

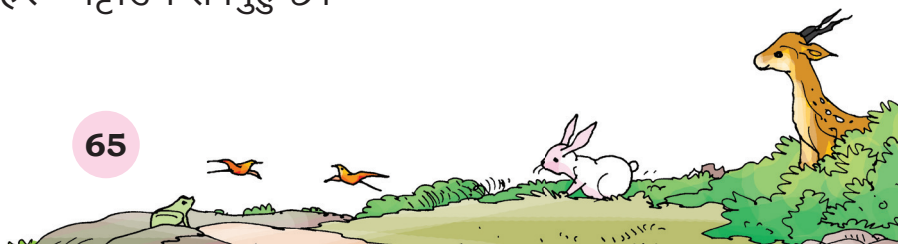

माटोलाई अझ राम्ररी जाँच्नुहोस्। यसमा कस्ता साना-साना कुराहरू देख्नुहुन्छ?

माटो पृथ्वीको सतहको सबैभन्दा माथिल्लो तह हो। माटो चट्टानहरूबाट बनेको हुन्छ जुन साना टुक्राहरूमा टुक्रिएका छन्, साथै पुरानो पात, जरा, डाँठ र कीराहरू जस्ता जीवित र मृत जनावरहरू छन्।

माटोमा धेरै कीराफट्याङ्ग्रा हरू र अन्य प्राणीहरू बस्छन्! केही तपाईं देख्न सक्नुहुन्छ, र केही हेर्नका लागि निकै सानो छन्। माटोको माथिल्लो तहमा र घाँस र पातहरूको बीचमा घुम्दा तपाईंले कमिला, धमिरा, साना भृङ्ग र फट्याङ्ग्राजस्ता कीराहरू भेट्नुहुन्छ।

जब वर्षा हुन्छ र माटो भिजेको हुन्छ, अन्य जीवहरू जस्तै केंचुवा र मिलिपेडहरू पनि देखा पर्न सक्छन्। तपाईंले माटोमा धेरै घाँस र अन्य बोटबिरुवाहरू पनि फेला पार्न सक्नुहु छलफल गर्नुहोस् न्छ।

छलफल गर्नुहोस्

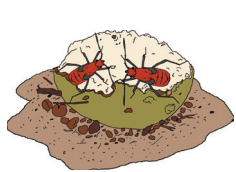
वर्षा को समयमा, तपाईंले वरपर धेरै बोटबिरुवा र जनावरहरू भेटाउन सक्नुहुन्छ। यी नयाँ बोटबिरुवा र जनावरहरू कहाँबाट आए? तिमीहरूले तिनीहरूलाई पहिले किन देख्न सकेनौ?

गतिविधि २

आफ्नो बोट मित्रको नजिकै उभिएर वरिपरि हेर्नुहोस्। तपाईं कति वटा विभिन्न जनावरहरू देख्न सक्नुहुन्छ? तिनीहरूलाई शब्दहरूमा वर्णन गर्नुहोस् र तालिकामा भर्नुहोस्। यदि आवश्यक भएमा तपाईंले दिइएको चित्रहरू प्रयोग गर्न सक्नुहुन्छ।

मैले देखें.. (वर्णन गर्नुहोस्)	यो थियो ...	यो के गरिरहेको थियो?
एउटा सानो छटपटी गर्ने कीरा	घाँस	वरिपरि उफ्रदै
एउटा पातलो बिरुवा जुन घुमाउरो हुन्छ	नजिकैको अर्को बिरुवा	केही पनि छैन
एउटा कालो चरा		

सडेको फलमा
रातो कीरा

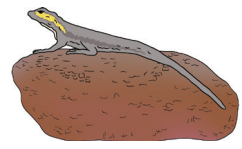
निलो उड्ने
कीरा

पातमा
कमिलाहरू

लान्ताना फूलमा
पुतली

चट्टानमा
छिपकली

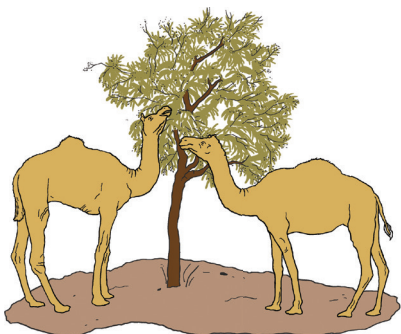
शिक्षकलाई लागि टिप्पणी

केही कीराहरू वर्षा पर्खे र माटोबाट बाहिर निस्कन्छन्। बिरुवाका बीउहरू लामो समयसम्म माटोमा रहन सक्छन् र वर्षा पर्दा वा पानी हाल्दा उम्रन्छन्।

के तपाईंलाई थाहा छ

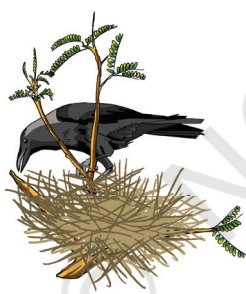
जनावर, चरा र कीराहरूले खाना, आश्रय र आरामको लागि बिरुवाका विभिन्न भागहरू प्रयोग गर्छन्।

ऊँटले बिरुवाका
पातहरू खान्छन्।

उल्लूजस्ता चराहरूले आफ्ना
केटाकेटीहरू हुर्काउन रूखमा
खोक्रो प्रयोग गर्छन्

गिलहरी र कागहरूले आफ्नो गुँड बनाउन
र आफ्ना बच्चाहरू हुर्काउन
बोटबिरुवाबाट हाँगाहरू प्रयोग गर्छन्

बाँदरलाई बोटबिरुवाको
फल खान मन पर्छ

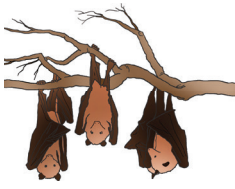

सूर्य पक्षी र पुतलीले विभिन्न फूलबाट
अमृत पिउँछन्

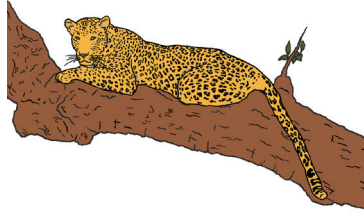

सिलाहा चराले आफ्नो गुँड बनाउन
बिरुवाहरूको पातहरू सिलाउँछन्

चमेरा र चितुवाले आराम गर्न र आश्रयको लागि
रूखका हाँगाहरू प्रयोग गर्छन्

झुसिलि कीरा आहारको रूपमा
विभिन्न प्रजातिका बोटबिरुवाका
पातहरू ग्रहण गर्दछन्।

तपाईंले यी मध्ये कतिवटा जनावरहरू देख्नुभएको छ? हेर्न जानुहोस् !

गतिविधि ३

चराहरूको आवाज

- आफ्नो आँखा बन्द गर्नुहोस् र चराहरूको आवाज सुन्ने प्रयास गर्नुहोस्।
के तपाईं कुनै चराको आवाज सुन्नुहुन्छ?
के तपाईं देख्न सक्नुहुन्छ कि कुन चराहरूले यस्तो आवाज निकालिरहेका छन्?
- चित्रमा देखाइएझैं आफ्नो हातले कान छोप्नुहोस् र चराको आवाज आएको दिशातिर अनुहार फर्काउनुहोस्। के तपाईंले आवाज स्पष्ट रूपमा सुन्न सक्नुहुन्छ?

विभिन्न चराहरू, विभिन्न आवाजहरू

- तपाईंले सुन्नुभएको चराको आवाज सम्झनुहोस्। विभिन्न चराहरूले बनाउने आवाजहरू उत्पादन गर्ने प्रयास गर्नुहोस्।
- अब तपाईंले सुनेको कुनै पनि चराको आवाज तलको तालिकामा लेख्ने प्रयास गर्नुहोस्।

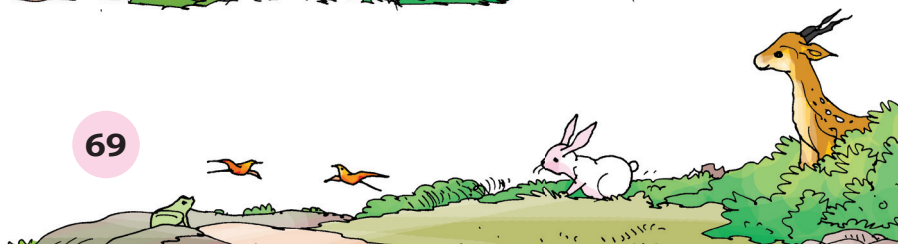
चराको नाम	आवाज बनाउछ
परेवा	गुत्रू गु

- यदि तपाईंले कुनै पनि चराको आवाज सुन्नुभएन भने, तपाईंले यसको कारण के होला भनेर सोच्नुहुन्छ?
- के तपाईंले बढी चराहरूको आवाज सुन्नुहुन्छ?—

बिहान?

दिउँसो ?

साँझ ?

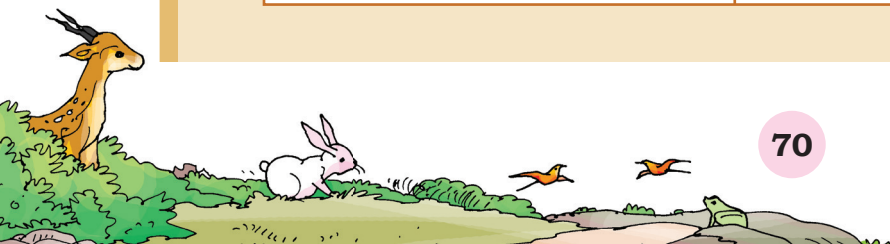
चिन्तन गरौं

क . छलफल गर्नुहोस्

१. अघिल्लो गतिविधिको क्रममा तपाईंले सङ्कलन गर्नुभएका दुई वटा माटोका नमुनाहरूको रङ र बनावट कस्तो थियो? कुन महिनामा तपाईंले तिनीहरूलाई उठाउनुभयो? के तिनीहरूको गन्ध फरक थियो र के तपाईं गन्ध वर्णन गर्न सक्नुहुन्छ?
२. तपाईंले अवलोकन गरि रहनु भएको बोटमा कुन महिनामा ताजा नयाँ पातहरू देखा परे?
३. तपाईंले बोटबिरुवा वरिपरि कुन-कुन जनावर, चराचुरुङ्गी र कीराफट्याङ्ग्राहरू देख्नुभयो?
४. जनावर, चराचुरुङ्गी र कीराफट्याङ्ग्राहरू कसरी बोटबिरुवामा भर पर्छन् भनेर सम्झनुहोस् र लेख्नुहोस्। तपाईंलाई मनपर्ने उदाहरण कुन थियो??
५. माटो के ले बनेको हो?

ख . लेख्नुहोस्

तपाईंले नजिकै वा बोटबिरुवामा देखेका दुई जनावरहरूको नाम।		
यी जनावरहरूको आकार, आकार र रङहरू वर्णन गर्नुहोस्।		
अनुमान लगाउनुहोस् कि यी जनावरहरू किन यी बोटबिरुवाहरू नजिकै बसिरहेका थिए।		
यी जनावरहरूबारे तपाईंले अरू कस्ता रोचक कुराहरू याद गर्नुभयो?		

ग . कोर्नुहोस्

सम्झनुहोस् तपाईंले आफ्नो बोट मित्रको बारेमा लेख्नुभएको थियो। अब प्रयास गर्नुहोस् र तपाईंको बोट मित्रलाई आकर्षित गर्नुहोस्। जनावर, चराचुरुङ्गी वा कीराफट्याङ्ग्राहरू देखेको ठाउँहरू देखाउन आफ्नो चित्रमा विभिन्न रङका साना थोप्लाहरू प्रयोग गर्नुहोस्।

घ . क्रम मा राख्नुहोस्

एक दिन सुमाले तागरको बोटमा एउटा गाँइगुम्बा फेला पर्यो। उनलाई यो रोचक लाग्यो। उनले करिब १० मिनेट सम्म यसको अवलोकन गरिन्। यसले लगातार कोमल पातहरू खाइरहेको थियो। उनकी आमा उनको नजिक आइन्। तिनले तिनलाई हरेक दिन सुँगुरको अवलोकन गर्न निर्देशन दिइन्। सुमा अझै जिज्ञासु भइन्। एक ज्येष्ठ नागरिकसँग परामर्श गरेर निम्न परिवर्तनहरूलाई क्रमबद्ध गर्नुहोस्

- ☐ अब त्यो एउटा पुतली थियो।
- ☐ झुसिलि कीराले कोकून बनायो।
- ☐ यो सुमधुर रूपमा उड्यो।
- ☐ एक दिन उसले खान छोड्यो।
- ☐ यो कोकूनबाट निस्कियो।

